

מחקר משותף של ד"ר אדר' מרינה אפשטיין-פלוש ושל אדר' יעל דגן, אשר עוסק ביצירה ובתיאוריה של אוסקר שלמר ורודולף לאבאן ביחס למרחב הניטשיאני ולארכיטקטורה אוונגרדית/מודרניסטית-מקומית, ובהשפעתן על היצירות של חלוצות מחול בישראל, כגון גרטרוד קראוס רינה שיינפלד. עבודתם היצירתית של לאבאן ושלמר, אשר פעלו באירופה בעיקר במחצית הראשונה של המאה ה-20, מאופיינת בהיבטים האדריכליים שבה. לטענת החוקרות, עבודות אלו התייחסו באופן מנוגד וגמיש לרעיונות הניטשיאניים, שאיכותם מחולית ואדריכלית גם יחד: יחסי חלל וגוף, תיאוריה ופרקטיקה, חיוניות ואשליה, אישי וקולקטיבי, מודע ולא מודע, מדע ואמנות, אקספרסיוניזם מושגי ואקספרסיוניזם של הרצון ועוד. רעיונות אלו באו לביטוי הן במחול והן באדריכלות האוונגרד באופן דומה או משלים. המחול האמנותי בישראל הושפע באופן ישיר או עקיף מלאבאן ושלמר בעבודתם של חלוצים כמו קראוס ושיינפלד, שפעלו בשנים שבהן יובאו לארץ-ישראל רעיונות המודרניזם האדריכלי והוטמעו באדריכלות הארצישראלית. המרצה, יעל דגן, הביאה במצגת שהכינו החוקרות מגוון רחב של נקודות התייחסות היסטוריות-אסתטיות-פילוסופיות, אשר אתגרו את המאזינים בהציגן בזמן קצר מאוד מספר רב של נקודות, תמונות ועולמות שונים.

ההרצאה השנייה במושב זה, של ליאורה בינג היידקר, עסקה באקים לבוביץ' וולינסקי, אחד מגדולי מבקרי המחול הרוסים. כבר בנעוריו התגלה וולינסקי כעילוי, אבל גם כמרדן ופולמוסן קשה עורף. הוא היה אדם קוסמופוליטי, שהפנה את מבטו לעולם. בניגוד להתפתחויות בארץ-ישראל ולהשקפתם של חלק מהוגי הציונות ומיישמיה, הוא האמין בחזרה לטבע דרך הגוף, ולא דרך האדמה. בעוד ברדיצ'בסקי, לדוגמה, רצה להראות שהיהודי שייך לטריטוריה שלו, ביקש וולינסקי להציג את היהודי כמי שגופו שייך לו ולפיכך הטריטוריה ההולמת אותו היא, בסופו של דבר, הבמה. גם בנקודה זו סטה וולינסקי מהקו הציוני הלוקלי. בעוד מחול ההבעה והמחול המקהלתי הגרמני של רודולף לאבאן וממשיכיו משפיעים על המחול המתחדש בארץ-ישראל, נאבק וולינסקי לרהביליטציה של הבלט הקלסי כניגוד מוחלט לתפישה הציונית, שנטתה לראות בבלט אמנות דקדנטית. אני מצאתי את הרצאתה של בינג היידקר – ממורות הבלט הוותיקות בארץ, אשר פנתה בהמשך לתרגום ולהגות – מרתקת מכיוון שהצליחה להציג את מורכבות הקשר ואת הדיכוטומיה שבין אידיאות חברתיות-ציוניות (לוקליות) לאידיאות אמנותיות (גלובליות).

המושב השלישי והאחרון של הכנס נקרא "בין 'פה' ל'שם' – לאומיות וקוסמופוליטיות במחול הישראלי", וניהלה אותו ד"ר רות אשל, עורכת ומייסדת כתב העת *מחול עכשיו* ומבקרת המחול של הארץ. ההרצאה הראשונה במושב זה, של ד"ר שלומית עופר, עסקה באסופת ריקודי החגים של תרצה ספיר, שנאספו לספר על ידי ספיר ועופר. תרצה ספיר, מחלוצות תחום הידע המתגבש של כתב התנועה אשכול-וכמן, אספה בספר 19 ריקודים שיצרה כחלק מטקסי חג או מסכתות חג בקיבוצה גת ובקיבוץ כרמיה בשנים 1961–2012. ההרצאה של עופר עסקה בכתב התנועה אשכול-וכמן ובאופן שבו – דרך סוגי התנועות, "שכבות התנועה" והמסלולים המרחביים – מוצפנים עקרונות הכתב בריקודי החג. במצגת של עופר זכינו גם להציץ אל ריקודים שמופיעים בספר, אשר שוחזרו לרגל השקת הספר ובוצעו על ידי אנסמבל "ריקודנטו" ביחד עם ילדי קיבוצים. היה מרתק לראות את המחולות, אשר במקור נוצרו מתוך אידיאות של חינוך, מסורת קיבוצית-חקלאית מתחדשת ומסורת החג היהודי, ונרקדו תחת כיפת השמיים, מוצגים על במת התיאטרון המוארת. מעניין להרהר בעבודתה של ספיר, הבוחרת ב"תנועה נטו" בבואה לחבר ריקודי חג, גם בהקשר של וולינסקי (שתואר בהרצאתה של בינג היידקר), מכיוון ששניהם בחרו בקו שונה מהקו שבו התפתח המחול הארצישראלי המתחדש.

רנה בדש, יוצרת, מורה וחוקרת מחול, דיברה על היבטים חדשים ביצירת המחול *מונגר* של הכוריאוגרף ברק מרשל. עמדתה המסקרנת של בדש

רואה ב*מונגר* (מו)רשת של מיעוטים. בדש רואה ביצירה ובמתרחש בין עשר הדמויות המשתתפות בה מרחב ביקורתי המאיר תופעה אוניברסלית של מדרוג חברתי, כלכלי ומשפטי, תופעה שהיבטיה מרשתים את החברה האנושית במגוון של מיעוטים. בדש מציעה לבחון את היצירה כביטוי הופעתי של מינוריות, מלה המחשיגה פעולה פוליטית ומאבק לשחרור מכפייה חברתית, משעבוד כלכלי ומכיבוש טריטוריאלי ותרבותי. בהרצאה ניתחה בדש את היצירה מפרספקטיבות אמנותיות, תרבותיות ופוליטיות-חברתיות. בהאזנה לסקירתה על סוגיית המינוריות העולה אצל מרשל, לא יכולתי שלא לחזור במחשבתי אל הרצאתה של נתיב, אשר פתחה את המושב הראשון ועסקה בהגמוניה המערבית, המאז'ורית, של הנלמד במגמות המחול.

את המושב השלישי ואת הכנס כולו חתמה הרצאתה של יונת רוטמן, אשר עסקה בכאב שתי המולדות של גרטרוד קראוס. קראוס, אשר נולדה באוסטריה, למדה מחול, יצרה ולימדה באוסטריה ובגרמניה ועלתה לארץ-ישראל ב-1935 בגיל 32. היא ראתה באוסטריה ובארץ-ישראל את שתי מולדותיה, וריקודיה חשפו את הקרע שהתחולל בנפשה בין שני המקומות ושתי התרבויות השונות כל כך זו מזו. באופן מעניין, טוענת רוטמן, קרע זה, ותחושת הזרות של קראוס בארץ, היו גם בין מקורות ההשראה החשובים ביותר שלה. רוטמן סקרה את מורשתה הכוריאוגרפית של קראוס בארץ-ישראל והציגה מצגת יפהפייה שיצרה מתמונות של קראוס ולהקתה לצלילי השיר "מכורה שלי" של לאה גולדברג. במצגת זכינו לצפות בקטעי מחול נדירים ומרגשים של קראוס בחוף תל אביב.

את הכנס חתמו הסטודנטיות מהמכללה בריקוד אשר שיתף את הקהל, תוך שימוש בחלל הישיבה כחלק מחלל המופע. את עבודת הסטודנטיות הנחתה נעמה שפיצר. ובעוד הכנס רוקד את דרכו אל סימונ, חזרתי והירהרתי בקשר שבין העיסוק בזרות של קראוס, המינוריות שעליה דיברה בדש, וולינסקי, אשר בשיח התרבותי-הציוני נחשב מיעוט בגלל אמונתו בחשיבות הבלט (אשר באירופה היה "הקנון המאז'ורי"), מורות המחול הדתיות – המנסות לשלב בין אמונתן הדתית (המינורית בנוף המחול המקומי) והפרקטיקה המחולית, ואפילו-המינוריות של ריקודיה של תרצה ספיר, שחוברו לילדים ולחברים בשני הקיבוצים הדרומיים. בלי שיכולתי להסיק מסקנות סופיות על קשר זה – משהו בעיסוק בלוקליות, בגלובליות ובגלוקליות, אשר כשהגעתי אל הכנס היה מבחינתי, לפחות באופן חלקי, בליל של מונחים – התחיל להיות מואר וברור יותר, תוך שהוא מקבל גוף ומרחב בתוכי.

מילכה לאון בעלת תואר מ.א. בתנועה ובמחול ממרכז לאבאן בלונדון. התמחות בניוח תנועה לאבאן, כוריאוגרפיה וחינוך במחול. לימדה רקדנים במרכז לאבאן ושחקנים בקולג'ים למשחק בלונדון. עם חזרתה ארצה לימדה באקדמיה למחול בירושלים, ריכזה את מסלול התואר השני בחינוך למחול של שלוחת אוניברסיטת ברטון-הול בישראל, לימדה בבת-דור ועוד. כתבה כשותפה את תוכנית הליבה במחול למשרד החינוך, ותוכניות לשילוב אסטרטגיות למידה בהוראת מחול. בשנים האחרונות מלמדת במגמת המחול בתיכון "רעות" חיפה, ניתוח תנועה לאבאן לסטודנטים לתואר שני בתרפיה בתנועה ואמנויות ולסטודנטים לתיאטרון באוניברסיטת חיפה. השתלמה בהנחיית קבוצות ובאימון אישי, ומשלבת את עבודת התנועה בעבודה בקבוצות ויחידים. פירסמה כמה מאמרים בנושאי מחול וחינוך ב*מחול עכשיו*. מאז 2005 מעבירה קורסים עצמאיים, וסדנאות בניוח תנועה לאבאן לתרפיסטים, שחקנים, רקדנים, מורים, מנחים ואנשי תנועה.

מועדים למחול-אסופת ריקודים במעגל השנה,

קומפוזיציה: תרצה ספיר

כתיבה ועריכה: שלומית עופר

ותרצה ספיר

בהוצאת מכון מופ"ת, המרכז לחקר כתבי תנועה

ומחול וסמינר הקיבוצים, המכללה לחינוך

לטכנולוגיה ולאמנויות

שירי לילוס

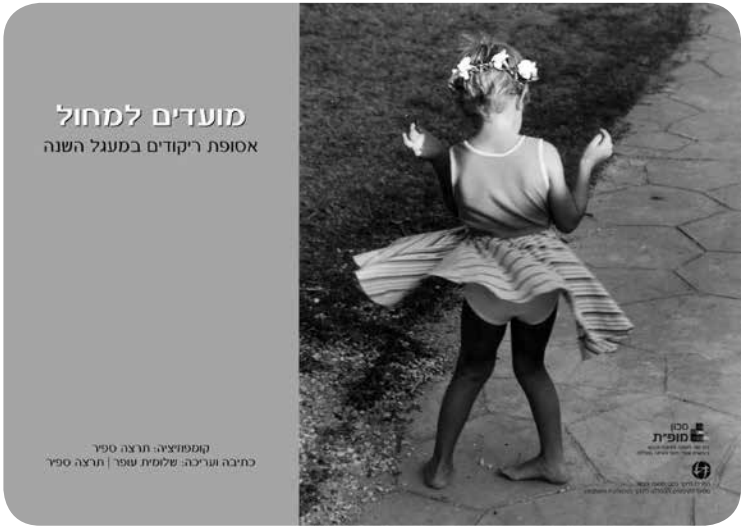
הספר *מועדים למחול – אסופת ריקודים במעגל השנה*, מאגד בתוכו אסופה של 19 ריקודי חגים שחיברה תרצה ספיר במשך 50 שנה, בין 1961 ל-2011. ריקודים אלו בוצעו בטקסי חגים בקיבוצים גת וכרמיה והפכו ברבות הימים לחומר לימודי לקהילות רוקדים שונות, כמו סטודנטים במסלולים להוראת מחול ותיאטרון-מחול בסמינר הקיבוצים ובמסלול למחול במכללת אורות ישראל. הריקודים כתובים בהתאם לעקרונות ולתפישה של כתב התנועה "אשכול-וכמן". לספר מצורף דיסק ובו הקלטה של כל השירים המלווים את הקומפוזיציות. את השירים מבצעת חבורת הזמר של מורי מכללת סמינר הקיבוצים, בהדרכתו של שאול גלעד.

כתב התנועה "אשכול-וכמן" הוא שפה כתובה לסימול תנועה. השיטה פותחה בישראל על ידי נועה אשכול ואברהם וכמן, ומכאן שמה. היא פורסמה לראשונה ב-1958. מדובר במערכת סמלים המאפשרת להציג את תנועת הגוף האנושי בזמן ובמרחב. ספיר היא תלמידה ועמיתה של אשכול, חברה באגודה לכתב תנועה ומלמדת כתב תנועה בסמינר הקיבוצים. בעבר היתה ראש בית הספר לאמנויות המחול, ממשיכה לרכז בו את לימודי כתב התנועה ועומדת בראש "המרכז לחקר כתב תנועה ושפות מחול": היא הקימה את קבוצת המחול "ריקודנטו" והיתה הכוריאוגרפית והמרכזת שלה. עופר היא חברת סגל בבית הספר לאמנויות המחול במכללת סמינר קיבוצים, מדריכה לפיתוח תוכניות לימודים בתנועה ומחול, מורה לכתב תנועה אשכול-וכמן ורכזת פרויקט הגמר של בוגרי המסלול למחול ותנועה.

שתי המחברות עוסקות זה שנים ביצירת ריקודים באמצעות כתב התנועה "אשכול-וכמן" ובתיעוד היצירות בעזרת כתב התנועה. ספיר פרסמה בעבר כמה ספרים, ובהם *מחברות חנוכה* (1987), *ציפורים* (2005) ו*גופים* (2007). כן כתבה ספרי עיון וניתוח על מחול וכתב תנועה. מחקרה של עופר לשם קבלת תואר דוקטור בחן תהליכי פיתוח של כתבי תנועה על ידי ילדים.

המבוא, שכתבה עופר בשפה קולחת ובהירה, מציג את כל חלקי הספר, יעדיו וייחודו. הספר, לדבריה, נועד להשיג שתי מטרות: א. מטרה לימודית; ב. תיעוד הריקודים שנוצרו לטקסים וחגים במעגל השנה. כל ריקוד מיוצג בכמה אופנים: מלות השיר, ייצוג באמצעות דף הכתיבה בכתב התנועה "אשכול-וכמן", תיאור כללי של הריקוד ותיאור מילולי של מבנה הריקוד,

ספרים חדשים

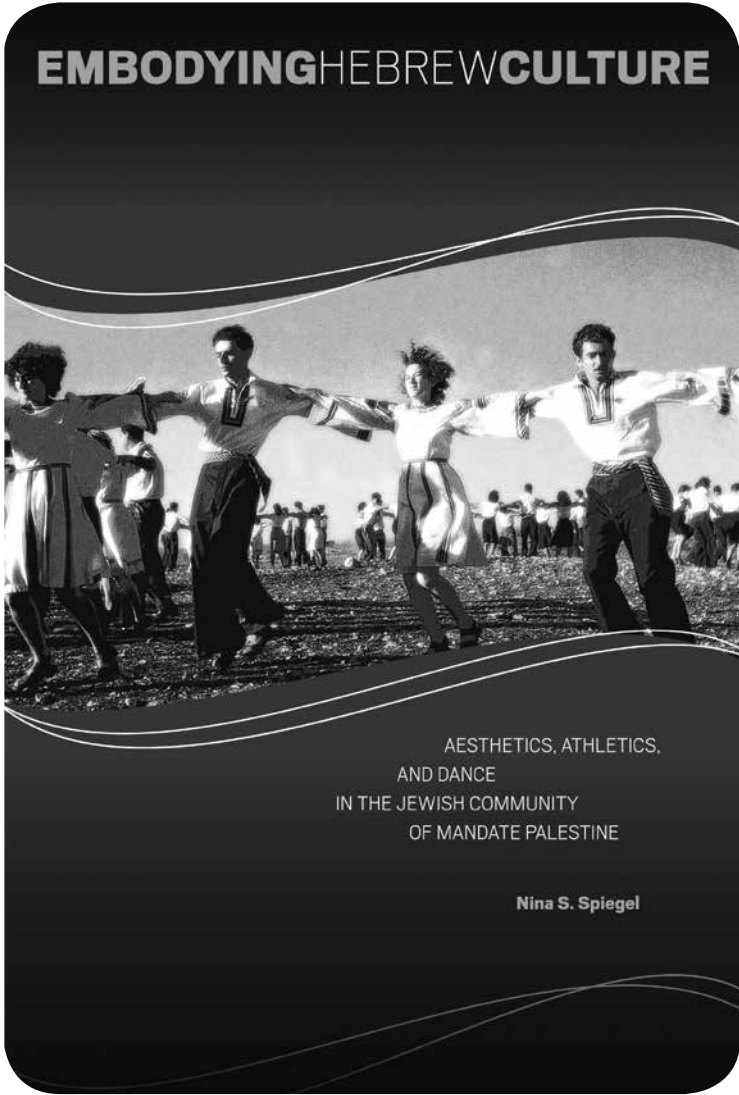

הצעות להזדמנויות לימודיות, מקרא של סימני כתב התנועה וייצוג סמלי של תנועת האיברים או תנועת הרוקדים במרחב, המופיע במבוא של עופר כ"כתיבה קלה".

במבוא נכללים גם שני מאמרים חשובים. בראשון, "חילוניות עברית וחגים קיבוציים", סוקר מוקי צור, סופר והיסטוריון של התנועה הקיבוצית, את התפתחות התרבות החילונית העברית ומסביר כיצד התפתח לוח החגים בארץ ישראל. המאמר מאיר את המקור להצגת הריקודים לפי סדר החגים בלוח החגים העברי ומסייע להבנת הקשר בין המסורת הקיבוצית למזמורים ולריקודים בטקסי החגים.

המאמר השני הוא של נעמי בהט-רצון ונושאו "מחול בתנועה הקיבוצית – ביטוי חברתי, חינוכי ואמנותי". בהט-רצון היא אתנו-מוסיקולוגית, חוקרת מחול ומייסדת המסלול למורים למחול ולתנועה במכללת סמינר הקיבוצים, שבראשו עמדה בשנים 1978–2000. היא סוקרת את התפתחות המחול בתנועה הקיבוצית מאמצעי לביטוי חברתי לכלי מרכזי בחינוך המשותף ועד לכדי מחול לבמה, תוך אזכור יוצרים, ריקודים ואירועים משמעותיים בהיסטוריה של התנועה הקיבוצית. מאמר זה חשוב להבנת הרקע ליצירת הריקודים המופיעים בספר, החשיבות של הפן החינוכי הגלום בביצוע ריקודים אלו על ידי ילדים וחשיבות התיעוד של ריקודים אלו. המבוא מתורגם לאנגלית על ידי ג'ון הריז ומופיע בצדו השני של הספר בקריאה משמאל לימין. המשך הקריאה הוא משמאל לימין, כנהוג בשיטת הכתיבה של כתב התנועה "אשכול-וכמן", בהמשך מופיע כל עמוד כדו-לשוני.

הקומפוזיציות של הריקודים מופיעות לפי סדר הופעתם בלוח החגים העברי תחת שערי החגים. לכל חג מוקדשים שניים או שלושה ריקודים. כל שער מלווה בתמונות מהאלבום האישי של הכותבות ושל חברות קבוצת "ריקודנטו". כך נוסף פן אישי ומרענן לעיצוב הספר. בפתיחה גם מסבירה עופר שקיימים כמה מכנים משותפים לריקודים: לכולם מטרה לימודית שנועדה לשכלל את יכולות הרוקדים; כולם קשורים בתרבות הקהילה הקיבוצית וככאלה הם נבנו כריקודים קבוצתיים לביצוע בטקסי החגים, הם מבוססים על שירי חג מהקלאסיקה הישראלית ומזכרים לציבור הרחב. גם הנושאים התנועתיים של הריקודים מבוססים על סמלי החג. כך הופך הסמל הרעיוני לייצוג תנועתי בעל סימול סימבולי בכתב התנועה. ברוב הריקודים הנושא התנועתי מציג פרשנות לרעיונות השירים ומאפשר למבצעים להזדהות עם רעיון הריקוד, מסייע לזכור את התנועות ומעגן את הריקודים במסורת החגים.

תחרות בחירת מלכת אסתר היא בעיני האירוע המעניין ביותר שאליו מתייחס ספרה של שפיגל. התחרות נערכה בשנים 1926–1929, במסגרת חגיגות העדלאידע שאירגן ברוך אגדתי בפורים. אירוע בחירת המלכה התקיים למעשה חודש לפני חגיגות הפורים והגיעו אליו רק אנשים מתל-אביב, שקיבלו הזמנה מיוחדת. על כרטיס ההזמנה היתה רשימה של 50 מתמודדות ומתכן התבקשו התושבים לבחור את הראויה ביותר. דבר הבחירה הוכרז לקראת שתיים לפנות בוקר. הזוכה, שקיבלה זר פרחים בסוף התחרות, היתה אמורה ללוות חלק גדול מהאירועים והמצעדים שהתקיימו בפורים כעבור חודש.

לפי שפיגל, הקריטריונים לבחירת המועמדת הסופית לא התייחסו רק ליופיה החיצוני, אלא גם למידת יכולתה לייצג ולסמל את אידיאל היופי שרווח בתקופת היישוב. ב-1926 נבחרה לילה טצ'רקו, שהיתה ממוצא מזרח אירופי; שיערה היה מלא ושחור וגון עיניה כהה. המלכה שנבחרה ב-1927, ריקטה שלוש, היתה ממוצא ספרדי (נצר למשפחת שלוש המיוחסת), בעלת שיער ועיניים כהות. ב-1928 נבחרה ציפורה צברי, שהיתה ממוצא תימני ובאה ממשפחה ממעמד סוציו-אקונומי נמוך. ב-1929 נבחרה חנה מיוחס, שבניגוד לצברי הגיעה ממשפחה מהמעמד הגבוה וייצגה את אידיאל היופי הארי המערב אירופי. שיערה היה זהוב ועיניה כחולות.

שפיגל מציינת שכל אחת מהמתמודדות ייצגה עדה אחרת ואידיאל יופי שונה, מצב שהיווה קרקע פורייה לויכוחים ולדיונים ערים. רובם לא נסבו סביב שאלת היופי, אלא התמקדו במוצאן של הנשים ובשאלה אם הן

Embodying Hebrew Culture – Aesthetics, Athletics and Dance in the Jewish-Community of Mandate Palestine

by Nina S. Spiegel

Wayne State University Press, Detroit, Michigan, 2013

יונת רוטמן

יונה שפיגל, חוקרת תרבות ישראלית מאוניברסיטת פורטלנד, כתבה ספר חשוב ומאיר עיניים. בספר היא בוחנת ארבעה אירועים שהתקיימו בתקופת המנדט הבריטי, אשר היה להם חלק משמעותי בעיצוב התרבות העברית בארץ-ישראל – תחרות בחירת מלכת אסתר בחגיגות העדלאידע בפורים, בשנים 1926-1929, המכביה הראשונה שהתקיימה ב-1932, תחרות המחול האמנותי שהתקיימה ב-1937 ופסטיבל למחולות עמים בדליה, שהתקיים בשנים 1944-1947. אירועים אלו התרחשו בתקופה הסוערת שקדמה להקמת המדינה, שבה החלו להתגבש חיי החברה והתרבות בארץ, נוסדו מוסדות עירוניים וקמו איגודים מקצועיים, מוסדות תרבות והשכלה. ארבעת האירועים הללו היו חלק מאותו תהליך ואפשר למצוא מכנה משותף ביניהם – במרכז ארבעתם עמד העיסוק באסתטיקה ובייצוג הגוף העברי. עיסוק זה היה חלק בלתי נפרד מהשיח של החברה הציונית בארץ, אשר ביקשה לברוא מחדש את דמות הגוף העברי. התגלמותו של גוף זה שיקפה ערכים כמו חוסן, יופי, כוח ובריאות, שעמדו בניגוד לאופן שבו נתפשה דמותו המדולדלת של היהודי הגלותי. תפישה זו באה לידי ביטוי בכל תחומי התרבות והאמנות שבהם לייצוג הגוף יש חלק מרכזי – אופנה, ספורט, מחול עממי ומחול אמנותי.

לטענת שפיגל, אירועים אלו, שהיוו שופר לתפישת הגוף הציונית, התקיימו בתקופה שבה היתה לכל אירוע ציבורי משמעות סמלית רחבה, שחרגה מעבר לגבולות האירוע עצמו. מסיבה זו ליוו את האירועים ויכוחים ציבוריים, שמשתתפיהם ביקשו להשפיע על כינון המדינה שבדרך ועל גיבושה. אירועים אלה הציתו מאבקים רבים: בין תפישה דתית לתפישה חילונית; בין תרבות מזרחית לתרבות מערבית; בין תפישה בורגנית לתפישה סוציאליסטית; ובין הצורך לבטא שמחה מול הצורך לבטא צער בעקבות אירועים וזעזועים שפקדו את החברה היהודית בארץ–ישראל ובאירופה.

שפיגל מנתחת בבהירות ובחדות את כל האירועים, לאור הקונפליקטים שליוו את גיבושם. היא מצליחה לחשוף לפני הקוראים את מורכבותה של החברה בתקופת היישוב העברי. בתוך היישוב פעלו קבוצות רבות, שכל אחת מהן נאבקה על גיבוש הזהות התרבותית על פי דרכה. האירועים, שלכאורה ביטאו מכנה משותף רחב מבחינה רעיונית ואידאולוגית, מקבלים בספרה של שפיגל נפח ועומק שמאפשרים להציג אותם באור חדש, אחר.

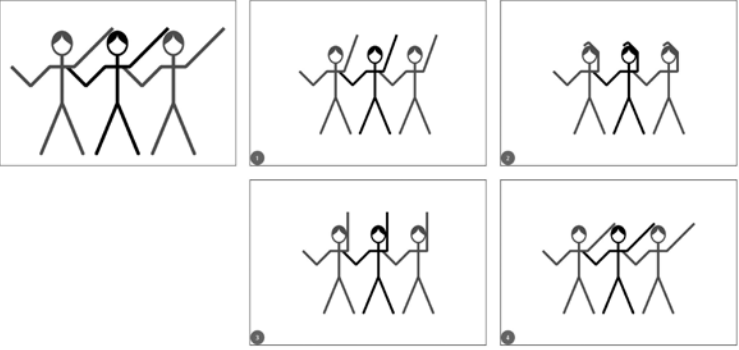
מבחינת "חוייית המשתמש" בספר – נדרש זמן להבנת אופן הקריאה. הקורא בעברית נדרש לסיים את קריאת הפתיחה ולעבור לקרוא את הספר משמאל לימין לפי שערי החגים. עובדה זו מוזכרת ומנומקת בפתיחה שכתבה עופר, אבל גם לי (המכירה את כתב התנועה) נדרש זמן של חשיבה כדי להבין כיצד עלי להמשיך בקריאת הספר. גם אופני הייצוג השונים של כל ריקוד דורשים התעכבות. בהמשך, אחרי פיענוח ריקוד או שניים, התהליך נעשה ברור.

במופע שעלה לרגל השקת הספר בא לידי ביטוי שילוב כל מרכיביו. הריקודים הוצגו על ידי תלמידי המסלול למחול בסמינר הקיבוצים ותלמידי כיתות יסוד, לקול שירתה של חבורת הזמר. יצאתי נפעמת מהמופע, ובעיקר מהאיכות הנקייה והמאורגנת של תנועת הילדים, שאינה נפוצה במחוזותינו בעת האחרונה. ניכר היה כי הילדים מצליחים לשמור על רמת ריכוז גבוהה, שבצדה הגאה הנלווית לתנועה המדיטיטיבית כמעט. כמורה לתנועה יצאתי בתחושה שחשוב להחדיר את לימודי כתב התנועה ואת השימוש ביכולות פיתוח הקואורדינציה והקוגניציה שבו לתוך מערכות בית הספר היסודי. כדאי היה לצרף לספר את תיעוד המופע, המספק ייצוג חזותי נוסף של הריקודים ומעצים את יופיים ואת הפוטנציאל הלימודי הגלום בהם.

שירי לילוס בוגרת מגמת המחול בתיכון "תלמה ילין". בעלת תואר B.ed בהוראת מחול וסטודנטית לתואר שני במסלול לאוריינות חזותית בחינוך במכללת סמינר הקיבוצים. מורה למחול, מלמדת את המקצועות התיאורטיים לבגרות במחול. מדריכה בפיקוח על המחול במשרד החינוך בתחום ההשתלמויות המקוונות והבחינות המתוקשבות.

ראשית מופיעה כתיבת הריקוד בדף הכתיבה הייחודי של כתב התנועה "אשכול-וכמן". חלק זה יתאים לקריאה למורים ולרקדנים הבקאים בכתב התנועה. לאחר מכן מופיעים תיאור מילולי כללי של הריקוד והנחיות כלליות המתייחסות לתנועת איבריהם של הרוקדים או לתנועתם של הרוקדים בחלל. כן מופיעות "הזדמנויות לימודיות" המתייחסות לשלושה היבטים: היבט תנועתי, היבט קואורדינטיבי והיבט כתבי. אלו יכולים לשמש מורה לתנועה או כל מורה שהיה רוצה להעמיד ריקוד זה בטקס חג או להשתמש בו ככלי או הזדמנות לימודית תנועתית.

לכל ריקוד מצורפים "סימול אירו" או "כתיבה קלה", שהם למעשה ייצוג פשוט של תנועת הרוקדים במרחב. אלה מחולקים לחמישה סוגי סימול שונים, המציגים באופן גרפי מרכיבים בתנועה ומאפשרים למי שאינם בקיאים בכתב התנועה להכיר וללמוד חלק מרכיבי הריקוד. הסימול האירו מספק גם את החיבור בין סמל החג לביטויו בתנועה. למשל, בראש השנה מופיעה צורת השושנה הפורחת ו**בעבדים היינ** מופיעות כפות הידיים השלובות ללא הפרדה ותורמות לתחושת המגבלה והמעמסה. בריקוד *נר חנוכה* מופיע סימול אירו של מהלך מצבי הראש. ייצוג זה בהיר כל כך, שהוא יכול אף לשמש גננת ומורה לתנועה בגיל הרך. זה אמנם רק ייצוג חלקי של הריקוד, אבל בו טמון הקשר לסמל החג ולשלהבת הנר. בריקוד *כך הולכים השתולים* שמיועד לט"ו בשבט יש בחירה שונה של הסימול האירו – שמציג את מסלול ההתקדמות של הרוקדים היוצר צורת עץ על הקרקע. שוב מדובר בייצוג חלקי. קריאת הריקוד המלא לפי כתב התנועה מציגה את הריקוד השלם והמורכב. בריקוד *כל הארץ דגלים* בא לידי ביטוי קשר ברור בין מהות חג העצמאות ורעיון ה"ביחד", באמצעות ידי הרוקדים האחוזות לכל אורך הריקוד. *מד גדיא* מתוך חג הפסח מזמן למידה של ההבדל התנועתי וההבדל המוסיקלי בין ביצוע סולו לביצוע במקהלה. הוא מציג אפשרויות שונות של תנועות הרגליים ומקצבים שונים. הרישום בכתיבה קלה פשוט וברור לכל.

סימול אירו לריקוד - כל הארץ דגלים: מהלך של תנועות ידיים ושל אחיזת בין מספר מבצעים. כיוון חזית הגוף מיוצג על-ידי צורת הראש.

הספר הוא תיעוד משמעותי של הריקודים שיצרה ספיר. סמלי כתב התנועה נותנים לספר ייחוד ומאפשרים היכרות מעשית עם כתב התנועה אשכול-וכמן, וכן תיעוד ושימור של מסורת המחול בקיבוצים גת וכרמיה כפתח להיכרות עם מחולות החגים בקיבוצים ולהבנתם. עם זאת, מעטים המורים והרקדנים בארץ ובכלל המסוגלים לקרוא את הטקסט הכתוב בכתב תנועה "אשכול-וכמן". לכן הספר הוא מסמך תיעודי משמעותי, אבל בעייתי. עם זאת, הייצוגים הסמליים הפשוטים, תנועות האיברים ותנועת הרוקדים בחלל מופיעים בצורה ברורה מאוד, המאפשרת גם למי שאינו בקיא בכתב התנועה ללמוד את הריקודים. בתקופה שבה אנו חווים ריבוי טקסים לציון חגים יכול ספר כזה לשפר את רמת הטקסים וקטעי המחול המשולבים בטקסים בבתי הספר ולתרום לכך שהצורה והתוכן של הריקודים יהיו קשורים זו בזה באופן משמעותי. ההנחיות להזדמנויות לימודיות המצורפות לכל ריקוד מזמנות למורים ולגננות אפשרות להרחבת הפעילות מעבר ליצירת ריקוד לטקס של חג כלשהו. בעזרתן נוצרת גם למידה תנועתית, קואורדינטיבית משמעותית.